

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

v obou prázdninových číslech jsme se věnovali tématu cestování. V měsíci září se k němu ještě několikrát vrátíme, a pokud by někdo z vás sebral odvahu, rádi zveřejníme váš příspěvek z oblasti šetrné turistiky a poznávání krás přírody v blízkém i vzdálenějším okolí.

Z obsahu tohoto čísla:

2016: netýkavka předvádí, co umí....	2
Farmářské trhy se přestěhují.....	2
Jupí, máme papír.....	3
Putování Vodňanskem - 2. díl.....	3
Semínkovny.....	5
Třetí strakonický Veget Fest.....	5
Botanická zahrada a.....	6
Večer s dokumentem – 31. díl.....	7
Naše příroda už po padesáté.....	7
Ekoznačky - 9. Prostředky pro.....	8
Samotářská včelka z pískovny.....	8
Krajinou domova s místními.....	9
Vydra říční (<i>Lutra lutra</i>).....	9
Vnímání škod působených vydrou....	11
Čtení o vydrách.....	12
Čáp bílý v okrese Strakonice.....	13
Zářijové zastavení.....	14
Dojmy z Radomyšle.....	15
Inspirace z Veganských večerí.....	15

Turismus měkkého ražení, který jsme se snažili popsat, můžeme směle zařadit v environmentalistickém slovníku mezi tzv. win-win činnosti – tedy takové, při kterých šetříme jak životní prostředí, tak naši peněženku. Podobně jako úspory energií nebo zdravé stravování. Dalo by se říci, že čím jsme větší přírodolmci, tím více se spokojíme, ba více vyžijeme při dovolené blíže našemu domovu. Zjišťujeme, že opravdové krásy můžeme poznávat v podstatě kdekoli a často směřujeme do užšího perimetru našeho bydliště. Jako bychom si říkali, že dokud alespoň trochu nepoznáme naše okolí, nemá cenu pokračovat dále. Může se to zdát svazující a můžeme se cítit omezení, co se vzdálenosti týče. Myslím si, že to tak ve skutečnosti

Foto Břetislav Kocek

není. Jenom se výrazným způsobem zvyšuje počet našich možností. Tak jako se s měřítkem mapy mění množství zaznamenaných podrobností. Podobně tomu bude se způsobem naší přepravy. Možná se nám zdá, že čím rychlejší dopravní prostředek a delší vzdálenost, tím toho uvidíme a zažijeme více. Je tomu skutečně tak?

Často se ptáme, proč vlastně cestujeme. Abychom poznali jiná místa, jiné kultury a zvyklosti? To dozajista také. Ale určitě i proto, abychom poznali sami sebe. A to, kam patříme.

Přejeme úspěšné zažívání vašich prázdninových cest, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

2016: netýkavka předvádí, co umí

Za ta léta, co máme při ochraně vzácných rostlin na lokalitách Kuřidlo a Kalvárie tu čest s netýkavkou malokvětou, musíme chtít nechtít obdivovat její životaschopnost - sama za sebe můžu říct, že chodím do lesa s velkou zvědavostí, co nového se o ní ještě dozvím. Od botanika V. Chána vím, že dokáže vytlačit z původního stanoviště nejen kokořík nebo pstroček, ale například i houževnatou kopřivu... vysílá navíc do země látky nepříznivé pro druhé rostliny... umí překlenout suchá léta, kdy je jí málo, a vynahradí si to pak v těch vlhkých, kdy je úplně všude... zkrátka se umí postarat o to, aby aspoň nějaká semena zanechala. Je to letnička a dá se snadno vytrhnout, zato ale nechat ji jen tak ležet znamená riskovat, že si honem ještě dosáhne k hlíně. V 90. letech, kdy ještě chodilo na dobrovolnické práce hodně školáků (tehdejších MOPíků) i několik dospělých, sbírali jsme rostlinky do tašek a odnášeli pryč. Teď, kdy kroužek navštěvují samé maličké děti a nemůžeme s jejich přispěním počítat, šetříme čas a odkládáme vytržené netýkavky na místě. Dáváme je někde na kámen nebo pařez, suché jehličí apod., aby nebyla velká pravděpodobnost, že se nějaký kořínek chytí země - a přece se stává, že se mu to povede a za pár dní najdeme nové výhony. Přesně tohle se dělo letos, kdy bylo mokro a teplo, takže bylo nutné chodit na kontroly pořád dokola. Na jednom místě na Kuřidle dokonce došlo po mnoha letech i na kosu a srp - tak souvislý porost se tam na rozhraní listnatého a jehličnatého lesa objevil. Bylo to zřejmě způsobené tím, že při loňské větrné smršti 8. 7. 2015 už byla netýkavka zralá a její semena letěla do velké dálky, než se zarazila o stromy. Porost byl posekán, ale po dvou týdnech bylo nutno znovu vytrhat všechno, co povstalo k novému životu. Na první pohled se zdá, že tenhle typ prací je bojem s větrnými mlýny. Vytrhávání je dokončeno, na lokalitě kvetou domácí druhy, všechno to vypadá dobře, ale za nějaký čas je zase znovu co dělat. Nemluvě o tom, že příští rok se zase probudí další semena a všechno se opakuje. Naše dlouholeté zkušenosti ale mluví přece jenom kladně a i porady s odborníky, např. s Prof. RNDr. Karlem Prachem, CSc., vyzněly také pro vytrhávání (samozřejmě jen na místech, kde je ještě co

Wytržená netýkavka po 14 dnech - znovu zelená, foto -ah-

chránit - a k těm patří právě Kuřidlo a Kalvárie). Letos to bylo vidět zvláště dobře. Tam kde netrháme, se netýkavka doslova předváděla, jaký elán dokáže mít a kam všude se dostane - takže jsme ji viděli například na takřka holé skále nebo na obrovských souvislých plochách po okrajích lesů, u cest, zkrátka skoro všude. Tam, kde trháme, jí bylo víc než obvykle, ale byly to jen malé roztroušené ostrůvky, které stačilo obejít, vytrhat, po čase znovu zkontrolovat a vytrhat ještě jednou... a bylo hotovo... Práci to dalo, protože zapracoval zákon schválnosti a zrovna letos nás bylo méně než jindy, ale kdyby byla naše skupina jen o něco málo větší, měli bychom vystaráno během několika krátkých akcí spojených s příjemným pobytem na důvěrně známých, po léta opečovávaných lokalitách. Když se člověk vyškrábe až na vršek kopce a najde tam lilie zlatohlavé (v případě Kalvárie), náprstníky (na Kuřidle) a plno jiných vzácných druhů, je to velká radost, která všechno nepohodlí vyváží. V předchozích číslech Kompostu jsme už o netýkavce psali (viz např. v [č. 7/2014](#) na str. 16), a tak končím, abych se neopakovala. Co ale zopakuji moc ráda, to je velké poděkování všem, kdo letos i v dřívějších letech přiložili ruku k dílu. A kdo, jak doufám, počítají s vytrháváním netýkavky i do budoucna. Je to škoda, že ji musíme likvidovat, když se má tak čile k světu a za nic vlastně nemůže, ale naše domácí druhy chtějí také růst a vysemenit se, aniž by musely čelit "nekalé konkurenci". Zásahy proti druhům, které u nás zatím nemají domácího nepřítele, se dějí dokonce i na lokalitách s bezúdržbovým režimem (např. proti vlčímu bobu) - je to proto, že invazní druhy byly do naší krajiny zavlčeny člověkem, bez jeho přičinění by tu nebyly. Přírodní mechanismy s nimi nepočítají a teprve časem se s nimi umí vypořádat - proto je na nás, abychom tuto dobu pomohli překlenout. Zrovna u netýkavky pozorujeme, jak si na ni zvykají mšice a rok od roku ji napadají více a více. Letos dokonce přibyl i jakýsi patogen na listech - ale o tom až příště. -ah-

Překopávky

Farmářské trhy se přestěhují na Velké náměstí

Od srpna 2011 fungují strakonické farmářské trhy na prvním hradním nádvoří. V letošním roce je čeká významná změna. Pro svou podzimní

část se přestěhují na Velké náměstí – do prostoru pod rampu městského úřadu v jeho západní části. Přesun přinese dvě hlavní výhody. Větší prostor pro prodejce a tedy i větší komfort pro jejich prodej. A větší návštěvnost „náhodných kolemjdoucích“, pro které bylo hradní nádvoří možná až moc skryté. Ostatní skutečnosti zůstávají stejné. Tedy doba konání od 13 do 17 hodin, čtrnáctidenní interval nebo možnost prodeje drobných zahrádkářských přebytků bez účastnického poplatku. Právě tuto možnost jsme se snažili dostat mezi veřejnost srpnovými „Pátečními sklizněmi“ na dvoře prodejny Ječmínek. Prodejci, se kterými jste se tam potkávali, pravděpodobně dorazí prodávat i na podzimní část farmářských trhů. Kompletní seznam všech přihlášených na jednotlivé termíny můžete sledovat na oficiálním webu trhů: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>, novinky také na [facebooku](#). Prostor dostanou kromě regionálních farmářů a prodejců potravin také řemeslníci se svými ručně vyrobenými výrobky a nabídka občerstvení. Strakonické farmářské trhy se poprvé rozšíří také do měsíce listopadu. Čeká na vás celkem šest podzimních termínů – viz plakát. Startujeme v pátek 9. září. -jj-

Podzimní Farmářské trhy Strakonice

každý druhý pátek - 13:00 - 17:00

9. 9. | 23. 9. | 7. 10.

21. 10. | 4. 11. | 18. 11.

Velké náměstí (pod radnicí)

Pořádá Ekoporadna při Šmidingerově knihovně

Kontakt: Ing. Jan Juráš, 721 658 244, jan.juras@knihi-st.cz, farmarsketrhy.strakonice.eu

Jupí, máme papír – aneb, jak neformálním lesním školám byrokracie vládne

V lednu 2016 jsme jako 4. lesní mateřská školka v České republice dostali Certifikát kvality od Asociace lesních mateřských škol – Jupí, papír! Štempl do každé rodiny! No jo, ale co s ním? Prý je to známka kvality naší školky, která by ji měla zpropagovat, „prodat“. Po vypracování organizačních řádů, provozních řádů, BOZP, dokumentů o postupu při nouzových a havarijních situacích, kritérií pro sebevyhodnocování a vyhodnocování, SWOT analýz a dalších 41 kritérií (mezi nimiž však byly i některé smysluplné) jsem si říkala, že to propagaci chce. Ale pak jsem si vzpomněla na jaro 2014, kdy jsme školku otvírali, a dostali jsme skvělou nabídku, že pokud chceme mít článek v Listech Strakonicka, musíme alespoň 3 měsíce odebírat úterní výtitky. Takže jsem slavný Certifikát kvality zase založila a bůhví, zda o něm ví alespoň naši rodiče školkových dětí.

Foto Aneta Ira

dostali jsme skvělou nabídku, že pokud chceme mít článek v Listech Strakonicka, musíme alespoň 3 měsíce odebírat úterní výtitky. Takže jsem slavný Certifikát kvality zase založila a bůhví, zda o něm ví alespoň naši rodiče školkových dětí.

A co se právě děje ohledně legislativy? V novele školského zákona se poprvé objevila definice lesních mateřských škol, která zní následovně: „Za lesní mateřskou školu se považuje mateřská škola, ve které vzdělávání probíhá především ve venkovních prostorách mimo zázemí lesní mateřské školy, které slouží pouze k příležitostnému pobytu. Zázemí lesní mateřské školy nesmí být stavbou.“

Co to znamená pro lesní školky – krok je to veskrze pozitivní, dalo by se říct, že v naší republice neuvěřitelný!! Lesní školky se totiž mohou dostat do tzv. rejstříku. Ač zmínka o zázemí typu stavby bude pro mnoho lesních školek (i pro nás) komplikací, fakt, že se s námi, jako s právoplatnými vzdělávacími institucemi, počítá, tuto komplikaci zastiňuje. My totiž právoplatná vzdělávací instituce jsme – máme na to přeci papír!

komplikaci zastiňuje. My totiž právoplatná vzdělávací instituce jsme – máme na to přeci papír!

A jak se daří Remízku? Co bych psala... napsala to za mě lépe jedna rodina, která dala dceru na dva týdny do našeho přírodního tábora:

Chtěli bychom moc poděkovat za krásné dva táborové týdny na Remízku. Jsme nadšeni, jak jen rodiče mohou být, a šťastni, že jsme pro naši holčičku dobře vybrali. A Adélka? Ta je za posledních 14 dnů tak plná dojmů, že to ani nejde vypovědět.... Ty plamínky v očích, když jsme si ji vyzvedávali, ty neopakovatelné zážitky, pobyt v přírodě a vše nové pro ni bude do života mnohem víc než kopa nových hraček. Vždy byla uběhaná, tak krásně špinavá, s pusou upatlanou od třešní, rozdrbaná a neskutečně moc šťastná, jak si užívala každický okamžik... Tohle je přesně to, co děti potřebují a co je pro ně přínosem... mít rádi přírodu, vědět, jak se k ní chovat, cítit, že jsou její součástí... Proto zůstaňte, prosím, takoví, jací jste, protože v dnešní moderní a přetechnizované době plné různých počítačových táborů je to něco úžasného. Moc Vám za to děkujeme a rádi se opět za rok (a do Oslíkové školky - jak Adélka Remízku říká - určitě i dříve) vrátíme.

Za LMŠ Remízek Aneta Ira

Putování Vodňanskem - 2. díl – Meandry Blanice

Druhý díl seriálu zahajujeme nedaleko od místa, kde jsme naše putování Vodňanskem započali – na úpatí Svobodné hory. Necháme se vést romantickými a místy nespoutanými zákrutami řeky Blanice. Řeky, která v minulosti přinášela do okolí královského města vody až příliš a nechala tak vzniknout promyšleným vodní dílům. Po-

zůstatky všeobjímajícího živlu jsou v okolí Vodňan patrné dodnes. Vydáme se za jedním z nejnápadnějších – nebo přesněji za tím, co z něj po mnoha snahách člověka řeku spoutat zbylo. Prozkoumáme blanické meandry.

Pravděpodobně nejkrásnější zákoutí tvoří řeka Blanice ještě ve své pošumavské části, kdy ve svých původních meandrech krouží kolem zříceniny hradu Hus a pokračuje až k nádrži Husinec, kde je na čas zklidněna, aby se vydala na další pouť směrem ke svému ústí do Otavy nedaleko Putimi. Za městem Bavorov se ještě naposledy utrhne břehům zpevněným mezi poli a ukáže nám, jak mohla ona a její blízké okolí vypadat za dávných časů.

Bližší představení tohoto úseku zahájíme za obcí Svinětice u Nového mlýna, kde se poměrně široké meandrové pole zužuje mezi vrchy Javornice, Radužel a v minulém díle seriálu popisovanou Svobodnou horou. Zaznamenané druhy fauny a flóry tvoří spíše kostru, mnohdy náhodné artefakty místní bioty. Břehové porosty Blanice začínají v tomto úseku výrazně houstnout. Dominantní vrbu křehkou a olši lepkavou doplňují topol osika a jasan ztepilý. Z keřů dále zahušťuje porosty střemcha obecná, svída krvavá nebo kalina obecná. Pobřežní dřeviny místy přecházejí v jen těžko prostupné ruderalní porosty kopřivy dvoudomé, svízele obecného a svlačce rolního, kterými je možno projít pouze po nenápadných zvířecích stezkách vedoucích k vodě a podél ní. Meandrové pole je až k lesu líbivou extenzivně udržovanou vlhkou loukou s dominantním krvavcem totenem, tužebníkem jilmovým a kostivalem lékařským, po svém obvodu s kompaktními polštáři sítiny rozkladité. U železničního náspu při levém břehu spatříme nepřehlédnutelné dvoubarevné květy černýše hajního a konopice velkokvěté. Blíže ke Svinětickému mostu pak zaujmou výrazná květenství štětky lesní. Místa v pravobřežní louce, kde hladina vody vystupuje až k porostu a kam se zemědělská technika už nedostane, opanují pcháč zelinný, orobinec široolistý, kyprej vrbice. Bohatá luční společenstva lákají motýly, jako jsou babočka osiková nebo ohniváček černočárny. Narazit můžeme i na saranči mokřadní. Z ptačí fauny jsou v břehových porostech poměrně hojné sýkory modřinka a babka. Největší odměnou z této „kategorie“ je pak bezesporu zpozorovaný přelet ledňáčka říčního.

Blanice nad Svinětickým mostem, foto -jj-

Sameček ohniváčka černočárny na kypreji vrbici, foto -jj-

Řeka se za tímto místem stáčí prudce doleva a zakrytá podemletými, místy i padlými stromovými velikány, se dostává až k jezu s náhonem vodní elektrárny. Zde je bohužel patrné, jak málo je kontrolována distribuce vody pro výrobu energie a do zbytkového toku. Při nižším stavu se prodírá balvanitým jezem zhruba čtvrtina celkového průtoku a dost možná je tím znemožněna jakákoli migrace ryb. Přesně v tomto místě nad pravým břehem je v hustém porostu náletových dřevin skryt zaniklý lom, který by se mohl díky zajímavé poloze stát po případné revitalizaci útočištěm zajímavých druhů živočichů a rostlin.

Za Svinětickým mostem, který byl při ničivé povodni roku 2002 rozlomen v půli a vystavěn znovu, se Blanice dostává mezi rozlehlé sečené louky podobného charakteru, jaký je popisován výše. Místy s písčnými nánosy. Skladba břehových dřevin se poněkud mění směrem k bříze, dubu a uměle vysázenému topolu kanadskému. V tomto úseku narážíme na pozůstatky dávného meandrování - písčné stěny, které jsou při velkých vodách strhávány a ukládány v opačné zákrutě. Vzhledem k malé velikosti však nevytvářejí vhodné podmínky např. pro hnízdění břehule říční. Dokonale skrytý je i další důkaz historie řeky. Pouze při místní pochůzce nebo ze satelitního snímku objevíme divočinu evokující, asi 200 metrů dlouhé, slepé rameno spojené s novým korytem pravděpodobně již jen uměle prokopnutým kanálem. Tuto lokalitu nalezneme těsně před Rozboudovským mlýnem na opačném (pravém) břehu řeky. Tok poté pokračuje kolem rekreační kolonie u rybníka Rozboud a blíží se do míst, které si podrobněji představíme v dalším díle seriálu. Podobně jako Lužnice u Třeboně zde Blanice ponechává menší část vody ve svém původním korytě a pokračuje současně i korytem novějším. Před tímto rozdělením ještě míjí malou vodní plochu mezi rybníky Záhorským a Kačírkem, která se na první pohled jeví jako zaniklé (mrtvé) rameno řeky. Jedná se však o uměle vyhloubenou nádrž. Ta bohužel kvůli obohacení živinami trpí zárustem okřehku menšího. Přesto je

zcela určitě významným rezervoárem obojživelníků a místem pro jejich množení.

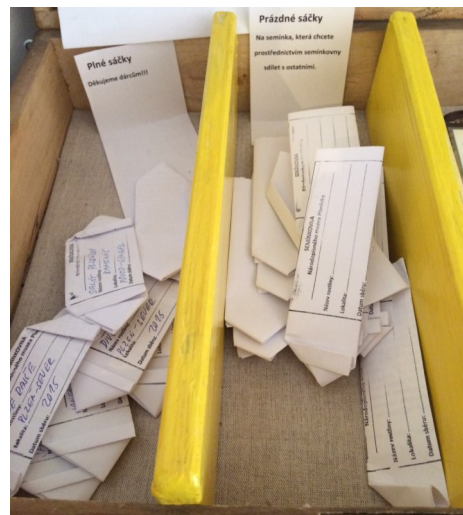
V popisovaném úseku řeky Blanice jsem našel pobytové znaky bobra evropského. Lokalitu ponechávám pro hojný výskyt dobrodruhů se zbraní blíže nespecifikovanou. -jj-

Semínkovny

Po delší době jsem navštívila Plzeň a velmi příjemně mě tam překvapila celá řada věcí. Krásné velké náměstí s dominantním kostelem sv. Bartoloměje nabízí celou řadu možností, jak tam trávit čas prohlídkou památek, a možná by se na tom náměstí dal strávit i celý den. Hned vedle renesanční radnice je informační středisko, kde lze u velmi vstřícných zaměstnanců obdržet informace a letáky o všem, co by mohlo návštěvníka Plzně zajímat. Ale nechci psát o tom množství kulturních památek ani o zachovalých interiérech městských bytů od Adolfa Loose, které lze v Plzni navštívit, o množství kaváren, koncertů a pečlivě udržovaných parků s řadou starých a ne vždy běžných stromů. Už sama procházka těmi parky, které lemují plzeňské centrum, by stála za návštěvu. Na náměstí Republiky jsem v příjemném starém domě s pěkným dvorkem, zachovalou renesanční lodžií a pravděpodobně gotickými základy, objevila kromě Národopisného muzea také něco, co mne zaujalo a co jsem zatím nikde jinde neviděla. Jmenuje se Semínkovna, je volně přístupná v chodbě k muzeu a sestává ze dvou krabic. V jedné jsou malé obálky se semínky tradičních rostlin, které tam donesli plzeňští pěstitelé, ve druhé jsou prázdné obálky s razítkem pro doplnění jména rostliny, lokality, kde byla pěstována a roku sklizně. Vše na první pohled velmi jednoduché, ale výzvy „SÁZEJ, SKLÍZEJ, SDÍLEJ“ a „Pomozte udržet tradici pěstování zapomenutých okrasných a užitkových rostlin“ mají evidentní ohlas u široké veřejnosti. Něco, co nelze sdílet pouze elektronicky a co vyžaduje jen trochu vlastního času a snahy se s ostatními podělit o výsledky zahradničení, inspiruje snad každého, kdo do tohoto klidného koutku náměstí zavítá.

Jen za půl hodiny, kterou jsem na tom útulném dvorku muzea strávila, navštívilo Semínkovnu několik lidí. Všichni tam hledali něco, co na zahrádce ještě nemají, a bylo zřejmé, že tam nejsou poprvé. Například maminka se dvěma malými chlapečky zaujala semínka mochně. Chlapečkům při té příležitosti vysvětlila, jak doma na oplátku dají do prázdných obálek semínka z jejich zahrádky a společně je do Semínkovny přinesou pro další zájemce. Vidět a slyšet takovou maminku v samém centru velkého města bylo pohlazením na duši.

Už se těším na příští návštěvu Plzně a tamní Semínkovny, obálku se semínky třapatky žluté už jsem si připravila a s radostí ji tam plzeňským pěstitelům nechám. Na stránkách [Semínkovny](#) najdete informace o rozmístění jednotlivých Semínkoven po celé ČR. **Marie Jelínková**

Box plzeňské Semínkovny, foto Marie Jelínková

Třetí strakonický Veget Fest

Pokud se vám líbily první dva ročníky festivalu zdravé výživy a ochrany zvířat Veget Fest nebo byste jej rádi navštívili poprvé, označte si v diáři sobotu 17. září. Pro třetí ročník jsme sehnali skvěle padnoucí lokalitu – Ostrov na strakonickém Podskalí.

Veget Fest 2015, foto Alexandr Radecký

Zázemí restaurace, zastřešené sezení, pódium – to vše bude pro akci k dispozici. Neméně lákavý je také základní program festivalu:

14:00 - Zahájení, přednáška - MgA. Silvestr Vandrovec Špaček: Rostlinná strava očima odborníků (srovnání postojů světových a tuzemských odborníků k rostlinné stravě, přehled jejich výhod a úskalí)

15:00 - Hudební vystoupení - Glasses up

15:30 - Veganské menu rychle a levně - ukázka přípravy pokrmů (Andrea Sedláčková)

16:30 - Ukázka bojových umění školy Cobra Ryu

16:45 - Přednáška - Pavel Houdek: 16 let na rostlinné stravě (dlouholeté zkušenosti s veganskou stravou, představení veganství a důvodů pro tento způsob stravování, konkrétní ra-

dy, tipy a triky, jak na přechod a každodenní fungování, vyvrácení nejčastějších mýtů)

18:00 - Rawshow - ukázka přípravy nevařených pokrmů (ZeměDar)

19:00 - Hudební vystoupení - Wessele

19:45 - Fireshow - Tekknical Hard Cirkus

20:00 - Afterparty

Dvě tematické přednášky a dvě prezentace přípravy zdravých pokrmů doplní vystoupení kapel Glasses up a Wessele a další zajímavý doprovodný program. Součástí festivalu budou informační i prodejní stánky zájmových sdružení a samozřejmě bohatá nabídka rostlinných specialit. Bližší informace k akci můžete sledovat ve [facebookové události](#), ke které se lze virtuálně připojit. Pokud se chcete stát součástí festivalu se svou nabídkou pokrmů k prodeji či k ochutnání, informačním stánkem nebo doprovodným kulturním programem, ozvěte se nám. Vstupné na akci je dobrovolné. -jj-

Botanická zahrada a „botanické zahrady“ okolo nás

Není to tak dávno, co jsem s manželkou navštívil botanickou zahradu u města Štramberk na Moravě. První, co nás zaujalo, byla skutečnost, že se jedná o botanickou zahradu drženou v soukromých rukou. Druhá věc, to byl způsob její „údržby“. A ten poslední z hlavních - že se jedná o zahradu určenou k mírně atypickému použití. Což vysvětlím později.

Soukromou zahradu umístěnou v opuštěném lomu na vápenec zvaném Dolní Kamenárka provozuje pan Petr Pavlík z Havířova. Podle jeho slov zde tráví mnohé chvíle, a to jak denní, tak noční. Údržbu zahrady provádí převážně sám, což by se nechalo usoudit i podle náradí, které jsme zastihli u dveří skromného příbytku spolu s majitelem. Území to není malé. Podle slov pana Pavlíka desetihektarové. Lom je situován na jihovýchodním okraji města Štramberk, souřadnice 49° 35'17.857"N, 18°7'32.189"E. Ze stručné historie zmíněného lomu je nutno upozornit na fakt, že po ukončení těžby sloužil jako skládka. Po vykoupení této lokality a blízkého okolí nechal nový majitel skladovaný materiál odstranit a nastalo období zvelebování, které trvá dodnes. Ke slovu přišlo kromě strojů také stádečko koz a obyčejné lidské ruce. Jak majitele, tak příležitostných brigádníků. A tak je tomu dosud. V současné době je jáma lomu pastvou pro oči. Záměrně nepopisují spatřenou flóru ani faunu, neboť za naši krátkou návštěvu se zdaleka nedalo postihnout všechno. Navíc zdejší ekosystém je mnohdy sledován a mapován jak laiky a odbornou veřejností, tak vědci. Mohu však napsat, že botanik i zoolog si zde přijde při pozorování zajímavých a mnohdy chráněných rostlin a živočichů na své. Přelétají zde barevní motýli. Žijí zde saranče a kobylky. V několika vodních jezírcích jsou kromě měkkýšů, ploštic a brouků i čolci a žáby. Ptačí říše je podle slov majitele také hojně zastoupena. Pokud přijdou rodiny s dětmi, mohou si zkusit bloudit v umělém bludišti postaveném z kamenné suti. Nebo posedět na lavičce a pojišť své svačiny. Adrenalinově založení lidé se mohou vyšplhounovat na přírodní horolezecké stěně a speleologové zde najdou přes 50 m hlubokou „Pohádkovou jeskyni“, chráněnou masivní mříží se zámekem. Prohlídka dna lomu se odehrává po vyznačených cestičkách a kvůli výskytu zajímavé flóry a fauny je pohyb jako v každé botanické či zoologické zahradě mírně omezen.

Botanická zahrada u Štramberka, foto -vh-

Domácí obojživelník, tamtéž – v duchu článku zcela anonyrní, foto -vh-

Důležité je opět připomenout, že se jedná o botanickou zahradu, která je sice pod širým nebem, ale je řízeným seskupením rostlin a živočichů. Tudíž je tak trochu odlišná od okolní přírody, což se týká rozšíření rostlin a živočichů v jiných, podobných lokalitách. Nenajdete tu exotické orchideje, vzácné cizokrajné stromy ani křiklavé, řvavé papouchy a safarijní savce. Jezírka neobsahují barevné rybky, želvy ani líné krokodýly... Pro fotografy a nevěsty jsou ozdobena jen lekníny. V každém případě je však možno návštěvu této botanické zahrady doporučit. A možná nejen tu návštěvu. Řekl bych i příklad.

Pro mě je důležité srovnání s krajinou, ve které žiji. Vzpomenu-li na opuštěné lomy a lomečky v blízkém i vzdálenějším okolí Strakonice, trnu nad jejich osudem. V lepším případě jsou postiženy sukcesí, zarůstáním vegetací, rostlinami, keři a stromy. V horším případě je jejich dno obšastně divokou skládkou. A ten horší případ znamená zavezení bez ohledu na flóru i faunu a třeba pozdější využití na stavební parcelu. Myslíte-li, že takové pozemky neznáte, pak se podívejte okolo. Začíná to od malých lomečků, kam se s bídou vešly dva povozy vedle sebe, a končí to třeba lomem, kde rejdlily těžební stroje, střílelo se a rubalo jako o život. Pokud by bylo potřeba příkladů: třeba Kalný vrch, vápencové lomečky při lesní cestě mezi Šibeničným a Holým vrchem, zaniklý lom na hlínu u již neexistující cihelny u Mutěnic nebo zasypaný lomek na zajímavou „písmenkovou“ žulu nedaleko

podsrpenské studánky Panny Marie atd. Nejde o destrukci krajiny jen z dob minulých, ale o tichý lidský prvek, který kráčí krajinou stále. Jen si jej uvědomit a pak jej umět zastavit nebo omezit. Je jasné, že nelze všude mít botanickou nebo zoologickou zahradu, přírodní památku, letitý strom a podobně. Ale když již něco existuje, je škoda to ztrácet. A pak třeba kdesi jinde nějaké území pracně a nákladně rekultivovat neboli zvelebit k oku nadotovaného krajináře. Tím rovněž poukazují na možnost osvícených, přírody znalých lidí vykročit vlastní umírněnou cestou na vlastním pozemku.

Více o botanické zahradě u Štramberka najdete třeba [zde](#). -vh-

Večer s dokumentem – 31. díl – „Krajinou domova“

Pokud by měla existovat reklama na to nejhezčí, co máme nebo spíše co zbylo z české přírody, vypadala by podobně jako dokumentární cyklus „Krajinou domova“. Reklama ne příliš kýčovitá, a přesto vystihující to, na co můžeme být pyšní... a co bychom měli opatrovat jako oko v hlavě. Televizi jsem ze zjištěných důvodů odstranil již před mnoha lety. Nedoufal jsem, že by mohla nabídnout ještě něco, co by stálo za její zapnutí. K tipu na televizní seriál ČT Krajinou domova jsem tedy přistupoval s určitou nedůvěrou. Hned po prvních minutách jsem si uvědomil, jakou jsem ve svém soudu udělal chybu. O málo snímcích můžeme říci, že forma se vyrovnává obsahu, a ještě méně často, že nevíme, co má z těchto dvou atributů v danou chvíli větší hodnotu. Určitá pompéznost (místy trochu vyvedená do extrému) je snad jedinou slabinou tohoto materiálu. I když je na subjektivním posouzení každého z nás, nakolik je při sledování rušivá. Kdo již přivykl obdobným dokumentům z dílny BBC, toho snad ani nepřekvapí. Pro mě osobně přispívá ani ne tak k monumentálnosti tohoto filmařského díla, jako spíše k podtržení monumentálnosti zobrazovaných artefaktů naší krajiny. Těžko více přibližovat zdařilost filmařského řemesla, aby to nevyznělo jako holé naneběpění. Každý nechť posoudí sám... otevře si láhev vína nebo jiným způsobem zpříjemní okamžiky při sledování.

Orchidejové louky Bílých Karpat, foto Petr Krejčí

Série osmi půlhodinových snímků nás zavede do koutů české krajiny, které jsme pravděpodobně již navštívili, přesto je budeme s úžasem sledovat tak, jako bychom se tam octli poprvé. Z jiného úhlu pohledu, dechberoucími leteckými snímky nebo záběry z filmařských dronů. Vše podtržené skvělou hudbou Jana Maxiána a jeho poetickým, leč nenásilným komentářem. Proletíte se nad pohořím Nížkého a Hrubého Jeseníku, skalními megapolemi Broumovska, Bílými Karpaty a Vysočinou. Prozkoumáte České středohoří a Slavkovský les, Litovelské Pomoraví, Křivoklátsko nebo taje Českého krasu. A v každém díle objevíte něco, co jste ještě nevěděli. Nebo přinejmenším na vlastní oči neviděli. Jako třeba samovzněcující se květinu třemdavu bílou... Dokumentární cyklus „Krajinou domova“ můžete zhlédnout v archivu ČT [zde](#). -jj-

Naše příroda už po padesáté

Už sto měsíců uběhlo od vydání 1. čísla **Naší přírody** a tím pádem právě **vychází padesáté číslo!** Nejsme na žádné velké bilancování, tak jen pro zajímavost pár údajů: časopis začal vycházet v roce 2008, máme tedy 9. ročník; při průměrném počtu 92 stran na číslo je to za tu dobu 4 600 stran; vyšlo cca 750 článků, ve kterých bylo přibližně 6 700 fotografií.

Naše příroda je zaměřená především na prostředí bezprostředně kolem nás. Jsou v ní tedy články o přírodě Česka, Slovenska a nejbližšího okolí. Tematický záběr je velmi široký a rozmanitý, koneckonců taková příroda je. Články jsou o různých zajímavostech z naší fauny a flóry, o atraktivních místech střední Evropy vhodných pro výlety, ale i o těch, kam se člověk snadno nedostane, avšak jsou domovem pro spoustu dalších tvorů. Všechny tyto články jsou původní, od našich zapálených spolupracovníků, a všechny fotografie od českých a slovenských fotografů (profesionálů i nadšených amatérů). Nevyžíváme žádné fotobanky.

Časopis tvoříme pro všechny, kteří se o přírodu zajímají a člověka chápou jako její součást, nikoliv jako jejího vládce. Pro ty, kteří chtějí více poznat své živé i neživé okolí, chtějí více porozumět zákonitostem přírody a dějům v ní. Rádi podporujeme přímou činnost v

Ekoznačky - 9. Prostředky pro domácnost

Prostředky pro domácnost, kterými jsou myšleny zejména nejrůznější prací a čisticí prostředky, bychom měli před nákupem pečlivě vybírat z několika důvodů. Konkurenční boj neustále vyvíjí nové, agresivnější prostředky s přísadami vážně poškozujícími životní prostředí. Kromě nejrůznějších ropných derivátů má velmi závažné působení především na kvalitu vod skupina fosfátů. Testování prostředků pro domácnost na zvířatech není legislativně ošetřeno podobně jako u kosmetických přípravků. Certifikáty označující výrobky netestované na zvířatech tak mají u této skupiny produktů zvláštní důležitost, jelikož zatím neexistuje zákaz pro jejich testování.

Všeobecnou ekoznačkou označující výrobek, který je k životnímu prostředí šetrnější než jiné podobné, je Ekologicky šetrný výrobek (viz [druhý díl seriálu](#) – str. 8), případně evropská značka. Na [tomto webu](#) naleznete kritéria značení i seznamy firem a výrobců. Z českých výrobců se jedná např. o produkty firmy Missiva nebo Qalt Rakovník.

Jelikož je EŠV jediným věrohodným certifikátem zabývajícím se složením výrobku, v případě nákupu výrobků bez české nebo evropské ekoznačky musíme zkoumat složení. Na trhu se totiž vyskytuje celá řada firem profilujících se jako „ekologické“, avšak ingredience vyráběných čisticích prostředků tomu zdaleka neodpovídají. Vyhýbat bychom se měli přísadám, jako jsou chlorové deriváty, fosfáty, ropné produkty, parfémy, optické rozjasňovače a některé další. Naopak řada výrobců s šetrnými výrobky o udělení ekoznačky neusiluje. Ve složení takových prostředků nejčastěji najdeme např. kyselinu citrónovou nebo její soli, případně menší podíl neiontových tenzidů. Některé výrobky se svým složením natolik blíží přírodním látkám (octu, citrónové šťávě, sodě...), že vyvstává otázka, zda není pro čištění nebo praní lépe sáhnout rovnou po těchto surovinách. V mnoha i laicky vyhlížejících článcích (např. [zde](#)) naleznete tipy, jak těchto látek účinně využít při úklidu domácnosti.

Fosfáty v pracích prostředcích jsou stále velmi problematickou skupinou látek. I když zodpovědnost výrobců i spotřebitelů v západních zemích dokázala dostat většinu těchto výrobků z trhu pryč, u nás zatím tento trend postupuje velmi pomalu. Fosfáty významným způsobem zatěžují koloběh látek v přírodě a způsobují eutrofizaci vodních toků a nádrží – zejména nebezpečnými skupinami sinic. Na druhou stranu se jedná o oblast spotřebitelství, která je při nakupování snadno ovlivnitelná naší volbou. V tomto ohledu šetrné výrobky (zejména prací prášky) poznáme velmi snadno – nápisem „bez fosfátů“ nebo „phosphatfrei“, „phosphate free“ u zahraničních produktů.

Jediným věrohodným certifikátem, který dohlíží nad tvrzením, že výrobek nebyl otestován v žádné fázi výroby na zvířatech ani nebylo testování zadáváno jiným subjektům, je certifikát HHPS (Humane Household Product Standard). Jedná se o obdobu certifikátu pro kosmetiku HCS (viz [minulý díl seriálu](#) – str. 6). Je udělován stejnými institucemi a firmy procházejí stejným auditem. Certifikát, stejně jako u HCS, platí pro celou firmu a všechny její výrobky. Seznam certifikovaných značek naleznete [zde](#). Dobře dostupnými na českém trhu jsou např. výrobky firmy Ecover. Logo HHPS (shodné s logem HCS) je uvedeno na obrázku.

Vzhledem ke složitosti a určité nedostatečnosti značení ekologicky šetrných prostředků pro domácnost je určitým doporučením zaměřit se na některé výše uvedené přírodní látky se silným čisticím účinkem a vyzkoušet některý z ověřených postupů čištění. Další všeobecné tipy jsme přinesli v rámci seriálu Ochrana přírody v [č. 10/2013](#) (str. 6). **-jj-**

Logo HHPS

Samotářská včelka z pískovny na Chanovicku

V Kompostu č. [8/2014](#) jsem psala o pozorování samotářské včely vlnařky obecné (*Anthidium manicatum*). K tomuto druhu bych chtěla doplnit, že letos jsem viděla samičku vlnařky obecné, jak kusadly seškrabává chloupky z čistce byzantského. Vy-

Smolanka skvrnitá, foto Eva Legátová

užívá tento materiál na stavbu plodových komůrek pro své potomstvo. V pískovně mezi vesnicemi Defurovy Lažany a Újezd u Chanovic se mi 6. 7. 2016 podařilo najít jednu podobně zbarvenou černožlutou samotářskou včelku, kterou jsem vzhledem k její malé velikosti a kresbě zařadila do druhu smolanka skvrnitá (*Anthidiellum strigatum*). Tento druh vytváří asi 1 cm velké plodové komůrky zhotovené hlavně z borové pryskyřice s vtroušenými kousky maskující kůry a lepí je na kameny, kmeny stromů, stonky rostlin apod. Dospělci mají v oblibě květy bobovitých rostlin. V ČR se vyskytuje hojně po celém území, i ve vyšších polohách. Kromě pískoven žije také na kamenitých strá-

ních, lesních okrajích, pasekách, šterkovnách, lomech apod. Zajímavé je, že jsem se asi setkala se samečkem, protože byl zakousnutý do stébla trávy, což je způsob nocování samečků u některých druhů vlnařek a smolanek (Anthidiini). O své pozorování smolanky skvrnité v pískovně se chci se čtenáři Kompostu podělit v návaznosti na seriál článků o strakonické pískovně V Holi. Třeba se tam tato včelka také vyskytuje. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MACEK J. a kol.: Blanokřídílí České republiky I., Academia, Praha, 2010.

Krajinou domova s místními průvodci

Připojuji se k chvalozpěvu mého kolegy Honzy Juráše na televizní seriál „Krajinou domova“ (viz str. 7). Také jsem o tomto dokumentu při našich výletech od účastníků slyšela, a tak jsem se na některé díly podívala a líbily se mi. Když mám někdy čas na televizi, mám kromě pořadů z oblasti umění zvláště ráda právě dokumenty, díky nimž se můžeme setkávat s neznámými lidmi nebo se dostat někam "za jiné obzory". Třeba vyhlídkové lety jednotlivců by se daly v ekologicky zaměřeném časopisu doporučit dost těžko, ale když filmař natočí pohled z ptáčích perspektiv pro statisíce lidí naráz, a ještě navíc tady u nás, můžeme se přidat do houfu s radostí a povděkem. Tak, jako v případě zmíněného dokumentu. A potom, pokud se zadaří, i sednout na vlak a do těch míst se podívat osobně. Vylézt třeba na rozhlednu a vidět je z výšky, sestoupit a ponořit se do lesů, najít si tam ta nejzajímavější místa a dozvědět se o nich další podrobnosti.

Obzvláště dobře se dá krajina domova poznávat spolu se zasvěcenými místními průvodci, a tak bych vás ráda upozornila na takto zaměřenou **dlouhodobou akci Českého svazu ochránců přírody**, jejíž nejbližší termín, **víkend 2. - 4. 9.**, je právě teď za dveřmi. Jde o každoroční celostátní setkávání, která se konají od roku 2001. S mým mužem Vildou jsme se jich už mnohokrát zúčastnili a máme s nimi dobrou zkušenost.

Tyto srazy jsou určeny nejen členům organizace, a tak se může přihlásit kdokoli, kdo se chce blíže seznámit buď se zkušenými dobrovolníky, pracujícími dlouhodobě na ohrožených lokalitách, nebo s daným regionem, nebo to vše spojit... Obrovskou výhodou je zde skutečnost, že můžete obdivovat přírodní zajímavosti i kulturní památky v doprovodu místních znalců – těch, kdo ke kráse své obce a jejího okolí aktivně přispívají a o to více o tom všem vědí. To, že v naší kulturní krajině ještě tu a tam zbyla místa s vlastnostmi aspoň relativně zachovalých ekosystémů, totiž není nic samozřejmého. Na většině z nich je nutno nějakým způsobem pracovat. Týká se to hlavně kontroly a případného hubení invazních druhů, protože přírodní mechanismy s nimi nepočítají a nevyrovňávají se s nimi dostatečně rychle, tak aby nehrozilo riziko zániku menších (a tedy více zranitelných) lokalit. Většina aktivních členů ČSOP se na těchto snahách podílí a při srazech mají možnost vzájemně si poradit, podělit se o radost z úspěchů a zároveň i o starosti, kterých je pořád víc než dost. Plynou často i z dobře míněných počinů, protože z auta, z letadla nebo v televizi vypadá krajina pěkně a utěšeně, nepůsobí dojmem, že se v ní dějí nějaké nepravosti. Na úřadech apod. často nevzniká dostatečně silná potřeba konzultovat konkrétní rozhodnutí a opatření s ekology, přírodovědci, starousedlíky a dalšími lidmi, kteří vidí důležité souvislosti a ochotně se o ně dělí, pokud mají tu možnost.

Krajina v okolí Benecka, foto -ah-

Při srazech ČSOP se po krajině pohybujeme nejen pěšky, ale i najatými autobusy, což je, myslím, dobrý kompromis a rádi jej využíváme. Veřejnou dopravou se bohužel nelze k většině z přírodních památek dostat, auty je jen tak pro radost objíždět by znamenalo přispívat k jejich ohrožení, ale když se nás sejde velká parta, společně někam dojedeme, pak ještě kus cesty dojdeme a dozvíme se zároveň informace využitelné k ochraně takových míst, má to pro nás rozhodně smysl a jsme ústředí ČSOP vděční, že nám to umožňuje.

Při srazech se seznamujeme také s literárními prameny, které nám mohou daný region přiblížit, a s odborníky, na něž se lze obracet (součástí programu jsou i besedy atd.), zkrátka je vidět snaha vzbudit u účastníků dlouhodobý zájem a živit jej i po skončení. Pokud jde o letošek, sejdem se **na Šumavě** a ubytování je zajištěno **v rekreačním zařízení Olšina** (poblíž autobusové zastávky Horní Planá, Hodňov) – bližší informace viz [zde](#). **-ah-**

Vydra říční (*Lutra lutra*)

V několika posledních desetiletích se vydra říční začala postupně vracet zpět do míst, z nichž následkem lidské činnosti 19. a 20. století vymizela. Tento trend má řadu příčin, zřejmé jsou asi tyto: přísná ochrana

vydry říční, zlepšila se kvalita vody a vrátily se do ní ryby i další živočichové a tím se výrazně pro vydra zvýšila potravní nabídka.

Výskyt

Vydra žije na březích čistých, neregulovaných toků, potoků i řek, kde si hloubí nory. Zdržuje se vždy v oblastech bohatých na vodu a lesy. Spí a odpočívá v doupatech, jejichž vchod je umístěn pod vodní hladinou. Velikost vydrů obývaného území závisí na mnoha faktorech - na pohlaví, věku a sociální pozici jedince, na ročním období, na klimatických podmínkách, na kvalitě biotopu a na dostupnosti potravy. Samci mají větší domovské okrsky než samice, přičemž okrsek samce se může překrývat s několika domovskými okrsky samic.

Vzhled

Vydra říční je lasicovitá šelma, přizpůsobená životu ve vodě. Vydří srst je jemná a hustá. Jemná podsada zadržuje mikroskopické bublinky vzduchu a působí jako velmi účinná izolační vrstva. Tím může být vydra mnohem mrštnější než jiní na vodu orientovaní savci, protože nemusí vytvářet přílišné tukové vrstvy. Je skvělým plavcem, mezi prsty jí rostou plovací blány. Krk i nohy má krátké, ocas u kořene je silný, kuželovitý. Boltce nevyčnívají z husté, přiléhavé srsti, oči jsou velké. Vydra se dokáže velmi dobře orientovat i v kalné vodě a také umí přesně odhadnout prostupnost různých otvorů, protože k tomu, podobně jako kočka, využívá dlouhé hmatové chlupy na čenichu. Kořist vydra pronásleduje asi 2–3 minuty. Lov bývá úspěšný na

Vydra říční ze záchranné stanice Makov, foto -jj-

každý 3.–4. pokus. Úspěch závisí na rychlosti a vytrvalosti unikající kořisti, protože vydra se musí během lovu nadechnout nad hladinou.

Mláděta

Jediným obdobím, kdy se dospělí jedinci opačného pohlaví vzájemně vyhledávají, jsou vydří námluvy. Odehrávají se většinou na jaře, trvají zhruba dva týdny a vrcholí kopulací. Vydra se rozmnožuje jednou ročně.

Po přibližně 63 dnech březosti se samici rodí 1–4 mláděta, která jsou slepá. Stará se o ně výhradně samice. Mateřská nora bývá velmi dobře skryta, často i daleko od vody, a samice v době, kdy jsou mláděta malá, v okolí nory neznačuje, aby nepřilákala predátora. Mláděta jsou kojena první dva měsíce, v té době zůstávají výhradně v noře. Od dvou měsíců jim samice příležitostně nosí malé ryby. Začátkem třetího měsíce se mláděta už začínají učit potápět ve vodě a ve věku kolem čtvrtého a pátého měsíce začínají samostatně lovit kořist. Matku opouštějí kolem jednoho roku a vydávají se vyhledávat a obsadit vlastní domovský okrsek.

Potrava

Vydry jsou masožravé šelmy, stojící na vrcholu potravního řetězce. Jejich jídelníček je proměnlivý, protože závisí na stanovišti,

Pobytové znaky

ročním obdobím a potravní nabídce. Průměrně více než tři čtvrtiny potravy tvoří ryby, a to hlavně plevelné a nemocné. Nechybějí ale ani obojživelníci, plazi, savci, ptáci, koryši a vodní hmyz. Nejčastěji vydra loví ryby menší až střední velikosti do 20 cm délky těla, v zimním období je však schopna ulovit i poměrně velké jedince. Menší kořist vydra zkonsumuje rovnou ve vodě, větší na souši. Většina vyder je aktivní v noci, ale existují i takové, které naopak hledají potravu ve dne.

Závěr

Přítomnost vyder v krajině je ohrožována nezákonným lovem a pronásledováním, pokládáním otrávených návnad, střety s vozidly, úbytkem vhodných stanovišť a znečištěním vod. **Bohuslava Schneiderová**

Použitá literatura:

- CHABADOVÁ Z. a kol.: Konfliktní druhy, Český nadační fond pro vydra, Třeboň, 2016.
- VERHALLEN, E. V.: Encyklopedie volně žijících zvířat, Rebo, 2001.
- Kolektiv autorů: Příroda v ČSSR, Práce, Praha, 1988.
- PLESNÍK, J. a kol.: Červený seznam obratlovců, Příroda, Praha, 2003.

Vnímání škod působených vydrou říční

Početnost vydry v české krajině, materiální škody způsobované na rybích obsádkách, případně otázka její regulace jsou témata, která zvláště v posledních letech vyvolávají velké vášně. V roce 2000 byl přijat zákon č. 115/2000 Sb. o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů, který umožňuje kompenzovat škody způsobené vydrou říční. Zajímavý průzkum, který proběhl dotazníkovým šetřením v letech 2004-2006 mezi rybářskými hospodáři a zaměstnanci státní správy a byl uveřejněn v roce 2009 v časopise Ochrana přírody (elektronicky [zde](#)), poukázal na řadu nesrovnalostí ve vnímání této problematiky. Zejména optikou samotných rybářů a informacemi, které jsou jejich prostřednictvím šířeny dále. Ačkoli povědomí o zmiňovaném zákonu má drtivá většina rybářských hospodářů, jeho využití v praxi tomu zcela neodpovídá. Ekonomická náhrada škod je využívána pouze ve zlomku případů, stejně tak jako ochranná opatření proti vniknutí vydry do rybníka (přesná čísla se dozvíte ze zmíněného dotazníku). Průzkum také nepotvrdil domněnku, že ostatní skupiny vyjma rybářů záměrně podhodnocují vydří stavy. Vzniká tak zajímavý, ale pro vydru poměrně nebezpečný paradox. Přestože jsou legislativní možnosti náhrad škod pro rybářské hospodáře poměrně dobře realizovatelné, jsou jimi využívány z mnoha důvodů pouze v malé míře. Současně je velmi negativně vnímána samotná ochrana vydry a často je přistupováno k její ilegální regulaci lovem. Tento problém je nejzávažnější u drobných majitelů rybníků. Samostatnou, i když úzce související kapitolou, je pak hustota rybích obsádek, která početnost vydry říční přímo ovlivňuje. -jj-

Pozvánky - září 2016

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 9. a 23. 9., 13 - 17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Po letní pauze pokračují pravidelné farmářské trhy - na novém místě. Více informací na str. 2. Seznamy přihlášených prodejců [zde](#).

Třetí strakonický Veget Fest

Sobota 17. 9., 14 - 20 hod., Podskalí - Ostrov

Více informací a podrobný program na str. 5 -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Zastavení v čase

Pondělí 5. 9.: Setkání, ztišení, verše - Václav Renč, poetická próza - Karel Klostermann. Od 17:30 na pobočce Za Parkem.

Hraní na kantely

Neděle 11. 9.: společné hraní na kantely, případně i další nástroje. **Koná se od 18:00 na pobočce** Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Strakonické příběhy XXXIII

Úterý 13. 9.: Karel Skalický: **Dostavník pana Hoffmanna**. Pozůstatky vzpomínek císařské silnice a ševelicího stromoví. Život ve městě na Otavě kolem roku 1830. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK na hradě.

Zastavení v čase

Středa 14. 9.: Krátké přátelské setkání, ztišení, verše - Rabíndranáth Thákur, poetická próza - Josef Thomayer. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Tvořivý podvečer

Pondělí 19. 9.: Ivana Ježková: **Nahlédnutí do tajů arteterapie. Mezi 17:00 a 19:00** (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (papír, pastelky, nůžky).

Promítání fotografií z přírody

Středa 21. 9.: **Fotografie z letních pobytů v přírodě** (promítání a vyprávění – Beskydy, Krkonoše, Lužické hory). Od 17:00 ve společenském sále ŠK na hradě. Se svými snímky se mohou připojit i ti, kdo se předem ohlásí v půjčovně Za Parkem nebo na hrdlickova@knih-st.cz

Výlet na Šumavu

Sobota 24. 9.: Sraz v 7:30 u mapy na autobusovém nádraží, v 7:40 jede autobus (s přesedáním) do Kašperských Hor. Tam se po procházce připojíme k akci „**Kvetoucí poklady podzimu**“ s **botaničkou Hanou Kohoutovou** (poplatek 20 Kč) na nalezištích vzácných rostlin (hořce aj.), případně bude v závislosti na počasí náhradní program. Zpět jede více spojů.

Páteční schůzky kroužku MOP

Pro předškolní a mladší školní děti (i v kočárku) s rodiči, ale případně i pro starší školáky, kteří by si mohli založit samostatný oddíl. Přicházet mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz 16. 9. a 30. 9. v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO. 16. 9. se podíváme ke kozičkám** do hradního příkopu (i dovnitř ohrady). **30. 9. budeme zkoumat podzimní plody a hrát si s nimi.**

Dlouhodobé akce

Výstavka rostlin k určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace), **Burza námětů na cestování, Nejmilejší knihy** aj. Na pobočce v Husově ul. č. 380, otevřeno Po a Čt 13 – 18, St 8 – 12 hod.

Více na alena.hrdlickova@knih-st.cz nebo na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720). -ah-

Drobné smetí

„Mapa horka“

Interaktivní mapa ze satelitního termického snímkování hlavního města Prahy je jedním z nevymluvnějších důkazů významu zeleně pro snižování vysokých teplot v letních obdobích. Porovnat výrazné rozdíly mezi jednotlivými částmi Prahy dle zastavenosti a podílu zeleně můžete [zde](#).

6. ročník soutěže Jihočeská ratolest

Další ročník soutěže projektů a vysokoškolských absolventských prací s přínosem pro životní prostředí bude mít uzávěrku přihlášek 10. října 2016. Kategorie a další podrobnosti se dočtete [zde](#). -jj-

Literární okno

Čtení o vydrách

„... Za první republiky se pěkná vydří kožešina prodávala za 2 000 Kč a to bylo celé jmění. Kdo uměl líčit železa, neváhal. Stav vyder v přírodě klesal. Profesor Julius Komárek se tehdy domníval, že vydra u nás už nikdo nezachrání. Ale stal se opak. Honebním zákonem z roku 1941 byla vydra dána pod ochranu. Asi to bylo tím, že se vydra hájila již v Německu a její ochrana byla tedy zavedena i u nás. Naštěstí se to stalo v době, kdy se poslední vydry v Čechách ještě stačily rozmnožit a udržet. Po válce už zůstala vydra hájena, ovšem mnohdy podle zásady: kde není žalobce, není soudce...“

Pan **Jiří Andreska**, z jehož knihy „**Zvířata v nejistotě**“ jsem pro vás tento úryvek o vydrách vybrala, měl vydry obzvlášť rád. Jako lesní praktikant žil krátce po válce na Šu-

mavě, nacházel u říčky Křemelné stopy s patrnou plovací blánou, nosil v hlavě vzpomínku na vyprávění o ochočené vydře, aportující v jednom mlýně panu stárkovi ryby, ale i na úmluvu s panem nadlesním, že před lidmi nesmí o svých nálezech mluvit. Podali si na to ruku a v knížce „**Vydra ze Zlaté stoky**“ o tom (a nejen o tom) pan Andreska napsal moc hezké vyprávění. Zapamatovala jsem si z něj větu: „*Chodím s tím stiskem po vydřích stezkách stále, po celý život, ještě dnes*“ a dobře si vzpomínám i na osobní seznámení s tímto přírodovědně a vlastivědně založeným spisovatelem. Na pozvání jedné z učitelek jsem viděla jeho zajímavou a výborně podanou přednášku na ZŠ Jezerní, bylo to v polovině devadesátých let a zdálo se, že je ještě spousta času na zorganizování podobného setkání pro dospělé čtenáře ŠK. Bohužel, pan Andreska se dožil jen osmašedesáti let, a tak se tehdy můj námět na besedu nestihl zrealizovat.

Z knihy „**Vydra ze Zlaté stoky**“ jsme v Kompostu už jednou citovali, a sice v [čísle 12/2014](#). Je to knížka plná odborných informací, ale i poetických zastavení a napínavého líčení života s ochočenou Kikinou, kterou si čtenář hned začátku zamiluje, tak jako si ji zamilovali Andreskovi. Příběh se odehrává v době, kdy se silně změnila poměry na českých vodních tocích, což ohrozilo jak ryby a další drobné živočichy, tak i vydry. Výstavba přehrad, v zimě zamrzajících a tím nepřístupných, v létě příliš hlubokých... poškození potoků vlivem kyselých dešťů... znečištění řek splašky a chemickými odpady... to vše přineslo na jedné straně ohrožení, na druhé větší snahu o ochranu různých vodních obyvatel. Mimo jiné se povedlo založit v roce 1993 v Třeboni neziskovou organizaci **Český nadační fond pro vydru**, do jehož kompetence patří provoz záchrané stanice, vzdělávací činnost, zpracovávání posudků podle zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, atd. - více viz [zde](#). **Mgr. Matouš Šimek**, který zde sedm let pracoval, napsal pro časopis Krasec (viz [zde](#)) o životě vyder hezký seriál. Můžete si jej přečíst v číslech 5 - 9.

Ve světě beletrie se vydra často objevuje v roli svobodomyšlného, sympatického tvora – líbí se mi například **přírovnání Richarda Bacha**: „... *Jsmo hraví, bavící se tvorové, vydry vesmíru...*“ (na obálce knihy **Iluze**). Nebo **povídka Vydra od Jindřicha Šimona Baara**, která vyšla v jeho „**Druhé knize z přírody**“. Byla napsána v roce 1919 jako satira na mazané, nenasytné příživníky, škodící naší čerstvě vzniklé republice: „... *Na ryby nám chodí škodná, rozkřiklo se rázem po celé vsi a bezbranní lidé počali čistit zašlé brokovnice, shánět prach a sekát olovo. Ale Zajíček měl vždycky své vyživovací pomůcky v pořádku a všechny předešel. Okenicí si ho prohlížela vydří rodina a stará vykládala dětem široce a dlouze o pušce a jejím zařízení, dala jim omakat tři broky, které nosila na zádech pod kůží, a když se okenice potahovala opět ledem, ukončila rozhovor prorocky. Ten chlap tam buď zmrzne anebo nastydne, nemá ani kožichu, pojďme domů, vane ostrý severáček. ...*“ Starý Zajíček opravdu přimrzl k hrázi a musil křičet k ránu na ženu, aby ho šla ulomit. „... *Vydra se smála, až se ohýbala, dráždila střelce, někdy po ráně se vyšvihla na tenký led, stavěla se mrtvou, vykoupala tak řadu horkokrevných svých ctitelů, až jednou spatřila mladého Chytru kutit něco na hrázi. Čerstva, dětičky, čerstva, křičela hned na rodinu, uvidíte samostříl'...*“ Nakonec ještě ukázala máma vydra dětem, jak pomocí klacku zneškodnit ozubená železa, ale pak se přece jenom rozhodla odstěhovat se z rybníka pryč: „... *Do rána budeme na Vltavě a tam už potkám známé. Aby se nám lépe šlo, prohrabeme hráz. Myslíla jsem už na to, zbývá práce sotva na půl hodinky a voda se provalí. ...*“ Vydry jsou zkrátka chytré, vynalézavé a čilé, mnoho lidí v nich vidí jen a jen konkurenty a na jedné přírodovědné výstavě jsem dokonce viděla nápis „**SMRT VYDRÁM**“ vytvořený kdysi dávno z lebek ulovených zvířat.

Vydry už málem skončily jako exponáty muzeí, foto -ah-

Nechybělo mnoho k tomu, aby se hrozba vyplnila. Dnes už je snaha uvažovat jinak a vytvořit takové podmínky, aby se původní druhy ohrožených zvířat včetně predátorů mohly v přiměřeném množství do krajiny vrátit. Je to vidět třeba na tom, že pan **Václav Chaloupek** představil dětem i rodičům večerníčkového **Vydrýska**, že vznikají environmentální centra doplňující hravou formou školní výuku a šířící informace o funkci vyvážených ekosystémů nebo že vedle zažitého uvažování typu jídlo/škodná se prosazuje i snaha nějak rozumně sladit zájmy lidí s právem zvířat na jejich existenci (viz např. [zde](#)). Není snadné to zařídit, ale je dobře, že se na tom už aspoň začalo pracovat. **-ah-**

Nechybělo mnoho k tomu, aby se hrozba vyplnila. Dnes už je snaha uvažovat jinak a vytvořit takové podmínky, aby se původní druhy ohrožených zvířat včetně predátorů mohly v přiměřeném množství do krajiny vrátit. Je to vidět třeba na tom, že pan **Václav Chaloupek** představil dětem i rodičům večerníčkového **Vydrýska**, že vznikají environmentální centra doplňující hravou formou školní výuku a šířící informace o funkci vyvážených ekosystémů nebo že vedle zažitého uvažování typu jídlo/škodná se prosazuje i snaha nějak rozumně sladit zájmy lidí s právem zvířat na jejich existenci (viz např. [zde](#)). Není snadné to zařídit, ale je dobře, že se na tom už aspoň začalo pracovat. **-ah-**

Čáp bílý v okrese Strakonice - historie a současnost

Unikátní publikace, kterou oceníme zejména my - obyvatelé strakonického regionu - vyšla pod hlavičkou ZO ČSOP Ciconia Roudnice nad Labem. Autorem je ornitolog, mapovatel a kroužkovatel čápů nejen v jižních Čechách - Mgr. Stanislav Chvapil.

Čáp bílý je díky své nepřehlédnutelnosti, ale i pro své specifické životní nároky - zejména využíváním lidských staveb k hnízdění - jedním z nejlépe prozkoumaných ptačích druhů. Zároveň je dynamicky se měnícími hnízdními možnostmi a podmínkami ve volné krajině druhem velmi zranitelným. Všechny tyto faktory odrážející se v početnosti čápa bílého se na případové regionální studii v rámci

publikace podařilo shrnout.

V úvodu se v obecné stati dozvídáme o biologii a ekologii druhu. V další je rozebráno celkem 37 historických (zaniklých) lokalit hnízdění čápa bílého. Nejstarší informace sahají až k přelomu 19. a 20. století. Hlavní část brožury je věnována rozboru hnízdní populace v našem okrese. Dostáváme se na celkem 34 lokalit - na 20 míst s fyzicky existujícími hnízdy a k 15 neobsazeným hnízdním podložkám. Dozvídáme se statistické údaje o druhu využívaných staveb, příletech na hnízdo a odletech mláďat a dospělců, o počtech vyvedených mláďat nebo snůškách. Doplněny jsou také zajímavé informace o zimování čápů na Strakonicku, o ohrožujících faktorech, ochraně čápů a možnostech pomoci při hnízdění nebo o kroužkování a zpětných hlášeních.

Jaké jsou nejdůležitější údaje a shrnutí publikace? Na historických lokalitách bylo zjištěno 358 vyvedených mláďat. Sledování existujících hnízdních lokalit zjistilo celkem 1 043 vyvedených mláďat, z toho bylo 769 okroužkováno. Nepříjemnou skutečností je negativní tendence v charakteristikách hnízdění. I když se počet hnízd fakticky nesnížil, v posledních letech klesá počet obsazených hnízd, počet hnízd s vyvedenými mláďaty, celkové počty vyvedených mláďat i průměrný počet vyvedených mláďat na hnízdo. To může být způsobováno např. častými přivalovými srážkami nebo trvalými změnami v krajině a potravní nabídkou. Nebezpečí pro čápy představují také dráty

vysokého napětí. Zvrátit nepříznivý trend mají šanci zejména majitelé objektů čapího hnízdění údržbou stávajících hnízd, ale také majitelé potenciálních nových lokalit, kteří se mohou pokusit ve spolupráci s ornitology nabídnout čápům nové místo k zahnízdění.

Publikace je k dispozici v ekoporadenském fondu na pobočce Šmidingerovy knihovny. Od autora nám byla nabídnuta možnost brožuru získat, a to pouze za cenu poštovního (cca 60 Kč). V případě zájmu se na něj můžete obrátit na adrese ciconia.roudnice@centrum.cz. -jj-

Záříjové zastavení

Minulé, srpnové zastavení obsahovalo krátké čtyřverší a dlouhý komentář, tentokrát tomu bude naopak - o autorovi, jehož slova jsem pro vás vybrala, jsme totiž už psali, viz [č. 5/2013](#) na str. 13, 15 a 16. Znam mnoho jeho básní z paměti, tak jako je znávali jeho spoluvězni - jednak pro jejich krásu, jednak pro společné uchování, protože často nebylo možno je zapsat na papír. O prázdninách, naplněných nádhernými letními zážitky, jsem si na ně často vzpomněla, protože o co je svět hezčí, o to je to vše vzácnější a zranitelnější. A o to vděčnější jsem těm, kdo dovedou něco vytvářet, i těm, kdo to pomáhají udržovat a chránit pro všechny ostatní. -ah-

Pruh trávy a oblaka

(ze sbírky "Skřivani věž" – úryvek)

*K vám, plachetnice bez přístavu,
utkané na běžícím stavu
větrem a dýchajících vod,
tvář nastavuji v slunném snění.
Ach, nejsem, nejsem ve vězení!
Po letech cítím vonět trávu,
zblízka jsem sáhl na život.*

*Po letech cítím vonět zemi.
Vzdává se vlaze pod dlaněmi.
Já ale hledím k vám, jen k vám.
vy bílé vločky sunoucí se
po překlopené modré míse.
Brodím se, tančím závějemí -
a nejsem sám. Už nejsem sám!*

*Poslové nikým nevyslaní!
Vidím vás roztouženou dlaní,
jež dávné štěstí tlumočí,
vzpomínaje si po sochařsku.
Taje v nich mráček dětských vlásků,
hlaviček oblost chví se na ní.
Proč stoupá vlhkost do očí?*

*A dál vás hněte po paměti
v opojnou hebkost zralé pleti -
Ó lásko, vždy a nikdy má,
tak neměnná, tak proměnlivá
jako ta bílá vzdušná hřiva,
jež vlaje bez konce a letí
a plynou věčnost rozjímá...*

Václav Renč

Foto -ah-

Listovka

Dojmy z Radomyšle

Pokud se na Radomyšl dívám očima svých předků, vidím místo, které by jim rozjasnilo oči: rozlehlou a úrodnou krajinu s pohlednými kopečky, malými rybníky a potoky, které spolu dávají záruku dobrého žití. Kolik z mých předků snilo o tom, aby mohli žít a pracovat v takové zemi, kde půda je štědrá a úrodná a voda na dosah ruky. Možná je to důvod toho, že tu žijí

Foto Petr Zikmund

srdeční a přátelští lidé: jsou podobní své vlastní zemi. Jako by se tu nadání a vlohy rytířů Svatého Jana usadily v duších všech obyvatel a jejich smysl pro společnost a jednotu hluboce zakořenil v srdci každého z těch, kteří tu žijí. Ano, to je ta společnost, která si navzdory potu-
pě a útlaku, jimž musela čelit, dokázala zachovat v duši živou naději: velká lekce pokory a odvahy současně.

Pár kroků po obci, procházka ke kostelu sv. Jana Křtitele a ještě dál za něj až k malému židovskému hřbitovu, kde odpočívají předkové velkého Kafky, výměna pohledů s těmi, které potkávám cestou, už to mne utvrzuje v tom, že se jedná o jedinečné místo. A když pak vstupuji do přímého kontaktu s obyvateli, chápu, že to je ta pravá společnost s jejími tradicemi a rituály a vlastní schopností zachovávat a předávat dále zděděné bohatství.

V české zemi, kde se mistrovsky vyrábí věhlasný křišťál, je průhlednost obecně určujícím faktorem také mezi lidmi: čte se jim v očích, jak upřímná je jejich pohostinnost a jak vlídná je péče a vstřícnost, jež poskytují těm, kteří je navštíví.

Po dlouhá staletí bylo setkávání lidí základem vývoje a pokroku; to vlastně za líbezného zvuku dud očekáváme také od partnerství našich obcí. **Sergio Rossi**, host z partnerského městečka Montaggio (z italštiny přeložila Marie Jelínková)

Zdraví a strava

Inspirace z Veganských večeří

Veganské večeře Strakonice jsou pravidelná setkání, která se opakují jedenkrát měsíčně (vždy první neděle v měsíci). Jejich účelem je propojovat lidi, kteří mají rádi přírodu a zvířata, inspirovat se navzájem recepty, názory, zkušenostmi a v neposlední řadě dobře se pobavit. Princip je jednoduchý. Každý přineseme na společný stůl něco veganského (postačí i ovoce nebo zelenina) a společně si na všem pochutnáme. Většinou se jedná o setkání tří generací. Účast je proměnlivá od 5 do 25 lidí, přes deset se nás ale zpravidla sejde. Stále přibývají nové tváře, z čehož mám zvlášť radost. Na poslední večeři dokonce tvořili prvně příchodí celou polovinu účastníků. Akce rozhodně není pouze pro vegany či vegetariány, ale pro každého, kdo si chce vychutnat minimálně jednu večeři v měsíci bez živočišných produktů. Příští setkání se koná 4. září, tradičně od 17 do 20 hodin. Všichni jste srdečně zváni. Více o VvS najdete v [č. 11/2015](#).

Kokosové snickers

Ingredience (plech):

Základ: 3 hrnky kokosové mouky (nebo rozmixovaného strouhaného kokosu), 1 hrnek kokosového oleje, 10 lžic javorového nebo jiného sirupu, špetka soli

Karamel: 600 g datlí, 2 lžice kokosového oleje, 4 lžice rostlinného mléka

Poleva: 200 g hořké čokolády

Postup přípravy: Smícháme kokos spolu s olejem, sirupem a solí. Do formy vložíme pečící papír, na který uplácáme hmotu. Pečeme 15 minut při 180 °C a dáme na hodinu vychladit. Datle namočíme na 15 minut do teplé vody. Slijeme a rozmixujeme spolu s olejem a mlékem. Na vychlazenou formu rozetřeme datlový karamel a dáme opět vychladit na 30 minut. Poté polejeme rozehřátou čokoládou.

Foto Jana Petříková

„Tuňákový“ cizrnový salát

Ingredience: 1/2 kg doměčka uvařené cizrny (nebo 2 plechovky), 1/2 hrnku (80 g) slunečnicových semínek, 1 větší mrkev, 2 stonky řapíkatého celeru (nebo trochu méně bulvového), 3-4 kyselé okurky, 3 zelené cibulky nebo 1 střední bílá cibule nebo 1 šalotka, 1/2-1 hrnek rostlinné majonézy (domácí např. [zde](#)), 1 vrchovatá lžice lahůdkového droždí, 2-5 lžic nadrobno nasekaných mořských řas, pepř a sůl (nejlépe černá sůl Kala Namak), citrón

Postup přípravy: Uvařenou cizrnu dáme do větší mísy a mačkadlem na brambory ji rozmačkáme tak, aby byla jen lehce poškozená. Přidáme nasekaná slunečnicová semínka. Mrkev, celer, okurku a cibuli nasekáme na větší kusy a umixujeme, nebo vše nadrobno nakrájíme. Zeleninu, sojanézu, droždí, pepř, sůl a mořské řasy přidáme k cizrně. Vše dobře promícháme a dochutíme citrónovou šťávou.

Foto Jana Petřiková

studené vody, případně zalitých vařící vodou a namáčených nejméně půl hodiny), šťáva z jednoho většího citrónu, plechovka kokosového mléka uložená na několik hodin (ideálně přes noc) do lednice, trochu třtinového cukru či agáve sirupu dle chuti

Postup přípravy: Dortovou formu vyložíme pečícím papírem. Všechny ingredience na korpus vložíme do mixéru a mixujeme, dokud není směs poměrně konzistentní a lepivá. Když je těsto hotové, vymačkáme jej do formy. Po stranách vytvoříme asi 4 cm vysoké okraje. Necháme ztuhnout v lednici. Ingredience na čokoládový krém vložíme do mixéru a dohladka rozmixujeme. Banány, které podélně nakrájíme na plátky, vyložíme dno korpusu a poté je zalijeme čokoládovým krémem. Opět vložíme do lednice. Z kokosového mléka vydlabeme ztuhlou část. Umixujeme spolu s kešu ořechy a ostatními ingrediencemi dohladka. Navrstvíme na čokoládový krém, celý dort dozdobíme (např. kakaem, ořechy, goji) a vložíme do lednice.

Inspirováno serverem www.veganotic.cz.

Jana Petřiková

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Aneta Ira, Eva Legátová, Bohuslava Schneiderová, Marie Jelínková, Sergio Rossi, Jana Petřiková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2016

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

